

De schoolmeesters van Smallingerland.^a

Nu men zich onlangs te Drachten verdiept heeft in het verleden van deze plaats en van de andere dorpen van Smallingerland, lijkt het niet ongepast, eens een lijst te publiceren van de namen van diegenen, die hier in de loop der eeuwen het eerzame ambt van "schooldienaar" hebben bekleed, althans voor zover ze bekend zijn. Te meer, daar in het vele, dat er over Drachten voor en na geschreven is, wel de Hervormde en Doopsgezinde predikanten (ik denk aan de publicaties van wijlen mr. J.G. van Blom en van wijlen J.T. van Dijk e.a.), doch nimmer de schoolmeesters in aaneengeschakelde volgorde zijn vermeld.

1. Drachten

Zoals dan bekend is, lagen hier oorspronkelijk twee dorpjes, Noorder- en Zuider-Drachten, elk met hun kerkje en aan het kerkhof ook een schooltje, waarin 's winters schoolgehouden werd. In 1642 werd evenwel de Drachtster-Compagnonsvaart gegraven, tussen beide dorpjes door. Hieraan ontstond al spoedig een flinke buurt, "de Dragten" genoemd, die allengs de beide dorpjes over het hoofd groeide. Hier is reeds vóór 1658 ook een school gesticht "bij de Brug", later genoemd de "Buurtschool". Noorder- en Zuider-Drachten behielden ook hun schooltjes. De schoolmeester "in de Dragten" nam in de kerkjes van Noorder- en Zuider-Drachten de kerkdienst waar als voorzanger, zoals uit de rekeningen van de kerkvoogdijen van die dorpjes blijkt. Dit duurde totdat in 1743 een gemeenschappelijke kerk in de buurt werd gebouwd en beide kerkjes vervielen.

de Buurtschool

In okt. 1658 was mr. Taede Ulckes schooldienaar in "Dragsterabuijren".^b Op 21 april 1660 was mr. Tadaeus Ulckes "schooldienaar en collecteur in ZS-Dragten".^c Op 14 febr. 1664 was Thadeus Ulckes "old-schooldienaar te Drachten". De Staten van Friesland gaven sedert ca. 1665 (in elk geval op 19 nov. 1667 reeds) de "gebuijrte van Suider- en Noord Dragten wegens hun schoolmeester" 42 c.g. of 30 ggd. per jaar.^d Dit was voor de Buurtschool. Op 17 febr. 1668 was Cornelius Fockens Eringa dorprechter en ontvanger in de "Zuyder-Drachten"; mr. Thadeus Ulckes was koopman aldaar.^e In 1672 en 1674 kwam hij nog als getuige onder akten in het Recesboek voor, blijkbaar als procureur postulant. Hij was volgens de cijfers in zijn handtekening geboren in 1630 en sedert 1655 in functie: op 18 aug. 1669 tekende hij met de toevoeging 14-39 en in aug. 1674 met 19-44. Van nov. 1670 tot nov. 1672 was Bruijn Tiallings schoolmeester.^f Van nov. 1672 tot nov. 1673

^a Eerder verschenen in: *Drachtster Courant*, 24 nov. 1936 en 1 dec. 1936.

^b Ryksargyf Leeuwarden: Smallingerland U 2, fol. 265.

^c Smallingerland C 1.

^d Ordonnantieboek.

^e Testamenten EEE 4, fol. 86.

^f Ordonnantieboek. (Hij ontving in dec. 1671 een jaar traktement.)

was mr. Douwe Martens schooldienaar in Noorder-Drachten. Van nov. tot 1677 was Bruijn Tjallings hier weer. In nov. 1675 werd hij in het Lidmatenboek genoemd als zijnde schoolmeester "bij de brug". Hij trouwde op 15 sept. 1676 met Antie Hendriks. Sedert nov. 1677 was Ayso Haijens hier als schoolmeester. In 1677 had hij nog de winterschool te Boornbergum bediend voor 5 c.g. per winterhalfjaar. In maart 1680 behoorde hij tot de nieuwe lidmaten, maar in nov. 1680 vertrok hij naar Oostermeer. Later was hij werkzaam in Burum en Beetsterzwaag. In die tijd (omstreeks 1674) was Thijs Lammerts, voorzanger in de beide kerkjes, waarvoor hij van elk van beide kerkvoogdijen 15 c.g. per jaar ontving. Hij is vóór jan. 1686 overleden, want toen kwam zijn weduwe Stijn Jochums voor. Hij was hier geen schoolmeester geweest. Sedert nov. 1680 werd de toelage van 42 c.g. per jaar uitgekeerd aan Johannes van Weperen, schooldienaar in Zuider-Drachten. Hij moet echter in de Buurtschool geweest zijn, want daarvoor werd de subsidie verstrekt. In juni 1681 zijn met attestatie ingekomen mr. Jan van Weperen en Eva Wisman, van Oldeberkoop. Hij trad ook op als notaris. Hij was hier in febr. 1685 nog, maar blijkbaar in nov. 1685 niet meer, want op 9 dec. 1685 ontvingen "Jan Weperen gewesene en Melle Pijters, tegenwoordige schoolmeester in de Drachten te samen wegens 1 jaar tractement 1 Nov. l.l. verschenen 42 c.g."

Deze nieuwe meester werd ook wel Melle Pijters Rinsma of Rensema genoemd. Ook hij ontving voor voorzingen in de beide kerkjes tweemaal 15 c.g. Op 24 juni 1692 werden te Hallum de huwelijksgeboden aangegeven van Mello Rinsma, schooldienaar te Drachten, en Grietje Gerrijts van Hallum. In 1693 werd hij schoolmeester te Hallum.

Op 10 jan. 1692 was Oedso Hendriks schooldienaar te Drachten. Ook hij ontving jaarlijks 42 c.g. traktement van de Staten. Hij had sedert 1684 bijna alle winters het schooltje te Boornbergum waargenomen voor 5 c.g. per winter. Op 8 febr. 1693 trouwde hij in Boornbergum met Geeske Jans. Hij noemde zich ook wel Oetsonius Henricy. Ook hij diende de beide kerkjes als voorzanger voor 30 c.g., waarvan elk der beide kerkvoogdijen de helft betaalde. Hij was hier in nov. 1711 nog. Hij ontving traktement tot mei 1712. Daarna is hij overleden, want in nov. 1712 werd zijn weduwe Geeske Jans genoemd. Zij is in 1717 overleden.

In mei 1712 werd mr. Uijlke Jeltema schooldienaar in "de Dragten" en voorzanger in beide kerkjes. Ook hij ontving jaarlijks 42 c.g. traktement van de Staten. Hij stond hier in mei 1741 nog, maar in nov. 1742 was sprake van zijn erven. Zijn vrouw Maijke Lautenbach overleefde hem.

In 1743 kwam de nieuwe "mandeelige" kerk in de Buurt gereed. Toen was hier Douwe Tiezema als schoolmeester. Hij was hier op 1 nov. 1742 gekomen uit Jorwerd met Martje Hebkes, zijn huisvrouw. Hij kreeg 42 c.g. traktement van de Staten. Voor zijn kerkelijke diensten ontving hij 30 c.g. van elk van de kerkelijke voogdijen; dus 60 c.g. in totaal. In 1768 was dit bedrag reeds gestegen tot 80 c.g.

Hij was tevens koster en hield de contra-doop- en trouwboeken bij. Als zodanig tekende hij in 1791 nog huwelijksconsenten.^a Hij ontving zijn traktement als schoolmeester tot mei 1796. In het Register van de Volkstelling 1796 in Smalingerland^b werd hij vermeld als Douwe Tiesema oud-schoolmeester. In de winter van 1798/1799 was een Douwe Tiezema winterschoolhouder in

^a Trouwboek IJlst bijv.

^b Gemeente-archief Smalingerland no. 39.

Duurswoude.

Niet lang daarna moet hij evenwel opgevolgd zijn door mr. Albert Durks, want in 1796 had mr. Albert Durks vrijwillig afstand gedaan, waardoor "het schoolmeesters-en voorsingersampt van de dorpen Noorder- en Zuider-Dracht is komen te vacereen".^a De stemgerechtigde ingezetenen werden toen opgeroepen om op woensdag 1 juni 1796 in de kerk te "compareeren" om een schoolmeester en voorzanger voor "de Dragtens" te nomineren. Men benoemde toen mr. Jan Lefferts uit Niehove tot schoolmeester in de Buurtsterschool en tot voorzanger. (De kerk had toen nog geen orgel.)

Mr. Jan Lefferts heeft blijkbaar voor zijn benoeming bedankt of is hier slechts kort geweest, want in nov. 1796 kwam Foppe Meines van der Broek als schooldienaar, koster, voorzanger en later ook organist. Ook hij genoot van de kerk *f* 80 per jaar. In 1796 werd aan een commissie van ingezetenen van "de Dragtens" opgedragen "een plan te ontwerpen om op het gevoeglijkst de vacerende schoolmeestersposten van "de Dragtens" te vervullen, een tractement voor dezelfde te beramen, mitsgaders een fonds uit te denken, uit welke gemelde tractementen gevonden kunnen worden".^b In de Buurt zou een nieuwe school worden gebouwd, daar de oude te klein was. De Buurtschool stond op de plaats waar in 1931 het gemeentehuis was; in 1796 werd de school vergroot. De commissie wilde de traktementen als volgt vaststellen: voor de Buurtschool *f* 180 van de dorpen, onder korting van *f* 40, die deze school van het Rijk geniet; in Noorder-Drachten *f* 100, mits een geheel jaar schoolhoudende en in Zuider-Drachten *f* 60, mits 7 maanden schoolhoudende van 1 okt. tot 1 mei. Beide laatstgenoemde scholen onder korting van de door de ingezetenen geaccordeerde rogge! (Zie aldaar.)

Meester F.M. van der Broek trouwde hier op 18 mei 1807 met Ebeltje Hendriks de Boer uit Haule. Hij bleef hier werkzaam tot de zomer van 1828, toen hij wegens hoge ouderdom (ca. 65 jaar), met ingang van 1 jan. 1829 met pensioen ging. Hij overleed te Donkerbroek op 13 febr. 1854, oud 91 jaar en 7 maanden. In 1828 werd een nieuwe school gebouwd ten oosten van de hoofdbrug.^c De oude Buurtschool werd in 1831 afgebroken en op die plaats werd een grietenijhuis voor de grietenij Smalingerland gebouwd.^d

Op 23 okt. 1828 werd in het grietenijhuis te Drachten - voorheen steeds te Oudega - het vergelijkend examen voor een nieuwe schoolmeester gehouden onder directie van schoolopziener Heppener. Kort daarna benoemde men met ingang van 1 jan. 1829 Dirk Broos uit Noorder-Drachten als hoofdonderwijzer aan de Buurtschool. Hij bezat de 2e rang; de eerste werd bijna nooit behaald. Zijn traktement bedroeg *f* 200 (van de grietenij) en ook $\frac{3}{4}$ van de schoolpenningen (à *f* 2 per jaar en per leerling). (De resterende $\frac{1}{4}$ van de schoolpenningen was voor de ondermeester. Het schoolgeld bedroeg 50 ct. per kwartaal voor de dagschool en 10 ct. per week voor de avondschool. Het aantal leerlingen op de dagschool lag tussen de 150 en 200 en op de avondschool zaten 40 à 80 leerlingen.) Bovendien ontving de meester van de kerk *f* 90 als koster, voorzanger en organist en nog *f* 60 uit de dorpskas voor klokluiden. Meester Broos heeft de school bediend tot zijn overlijden op 15 nov. 1857. Hij was toen 60 jaar oud en 31 jaar lang

^a Gemeente-archief Smalingerland no. 51.

^b Hun rapport d.d. 14 juni 1796 in Gemeente-archief Smalingerland no. 51.

^c Advertentie *Leeuwarder Courant* 17 april 1827; aanbesteding 28 april 1827.

^d Advertentie *Leeuwarder Courant* okt. 1830; aanbesteding 8 nov. 1830.

getrouwd geweest met Y.K. Landmeeter.

Op 13 jan. 1859 werd Jouke Jelgerhuis Swildens, 2e rang, benoemd. Hij was geboren op 23 mei 1829 en voor zijn komst te Drachten werkte hij als hulponderwijzer te Harlingen. Hij was tevens organist; hij stond hier tot ca. 1875.

Als hulponderwijzers fungeerden in die tijd te Drachten: in 1859 Martinus Luthonen; in 1863 Cornelis Bartstra (geb.op 15 aug. 1841); in 1865 Sjoerd Gosses (geb. 12 jan. 1844; in de herfst 1867 werd hij hoofd te Gersloot); in 1865 Kornelis Annes Weersinga (werd in 1866 hoofd te Irsum); in 1865 J. Bergsma; in 1865 A.K. Wijmenga (werd op 1 aug. 1866 hoofd te Wormer); in 1868 Warner Adzes Veltman (geb.op 27 jan. 1849) en in 1870 H. Raadersma.

In 1875 kwam A. Verdenius, de bekende onderwijzman, die in 1904 directeur van de Rijksnormaallessen werd, welke hier sedert 1879 bestonden. Hij is op 24 maart 1925 overleden, nadat hij in 1911 was gepensionneerd als hoofd van de school. Tot 1913 bleef hij directeur van de Rijksdagnormalschool. In dat jaar werd hij als zodanig opgevolgd door K.Gorter. In 1924 werd het een Rijkskweekschool en sedert 1926 stond B. van der Lijn aan het hoofd.

Op 20 febr. 1911 werd Verdenius als hoofd van de school opgevolgd door F. Falkena. De school werd in 1911 gecombineerd met die van Zuider-Drachten, waarvoor toen een nieuwe school werd gesticht (hoek Zuid en Berglaan). Deze school werd op 1 jan. 1912 geopend met F. Falkena als hoofd van school II. In deze school werd toen ook de MULO met als hoofd J. Lubbers ondergebracht. In 1914 werd besloten de MULO school met deze school II te verenigen. Dit kwam in 1915 tot stand; F. Falkena kwam aan het hoofd van deze gecombineerde school I. In 1919 werd hij opgevolgd door B.T. van der Meulen.

In 1921 werd echter weer tot splitsing besloten tengevolge van de nieuwe wet op het Lager Onderwijs. Op 1 juni 1922 kwam er een afzonderlijke ULO-school met als hoofd B.T. van der Meulen en een zesklassige school voor gewoon lager onderwijs: school I met als hoofd L. de Vries.

2. De school te Noorder-Drachten

In 1595 en 1598 ontving Barthold Claesz (Bartholomeus Nicolai), schoolmeester in Noorder-Drachten, een toelage van 7 c.g. voor de studie van zijn zoon.^a Deze Bartholomeus Nicolai was in mei 1580 "gewesen pastoir" van Noorder-Drachten, wiens "frow is 2 jar doet gewest en hem 13 kinder nagelaten".^b Om die in leven te houden, is hij dus blijkbaar na de omwenteling van 1580 maar begonnen school te houden. De school stond toen vlak ten zuiden van het kerkhof; slechts 's winters was er dienst.

Van maar enkele van die winterschoolhouders zijn de namen bewaard gebleven. Dikwijls ging het in die dorpjes zo, dat een boer of een timmerman of een ander, die 's winters weinig te doen had en er ambitie voor voelde, het schooltje enige maanden waarnam, als er tenminste voldoende leerlingen aangemeld werden! Anders ging het niet door; belangstellenden konden dan nog naar

^a Ordonnantieboek Gedeputeerde Staten, RAF Leeuwarden. (In dezelfde bron werd hij in 1595 als schoolmeester in de "Suid-Drachten" genoemd, maar dit was waarschijnlijk een vergissing.)

^b J. Reitsma, *Oostergo. Register van de geestelijke opkomsten* (Leeuwarden, 1888), p. 157.

een naburige school gaan. Heel moeilijk is het, in zulke dorpjes met winterscholen de schoolmeesters op te sporen, daar de waarnemers gewoonlijk niet als "schoolmeester" te boek stonden in bijv. de doopboeken en andere bronnen. Toch hebben we nog enkele te voorschijn kunnen halen, o.a. uit de kerkvoogdij-rekeningen. Zoals eerder gemeld was met de schoolmeester in Noorder- en Zuider-Drachten "rogge geaccordeerd". Uit die rekeningen blijkt, dat ze die rogge (tot ca. 1675 anderhalf lopen^a en sedert 1690 twee lopen) of de waarde daarvan in geld ontvingen voor klokluiden. De kerkvoogdijen onderhielden de schooltjes, doch van traktement, boven de rogge, blijkt niets. Natuurlijk kwamen daar de schoolgelden nog wel bij.

In maart en april 1649 waren mr. Lowijs Claesz en Martjen Fechters, zijn vrouw, in Noorder-Drachten.^b In de periode 1643-1647 was hij in Zuider-Drachten. In 1672/73 was mr. Douwe Martens schoolmeester in Noorder-Drachten, waarschijnlijk in de Buurtschool.^c In jan. 1675 was mr. Jacob Clasen schoolmeester te Noorder-Drachten. Hij ontving geregeld, in 1688 nog, zijn 1½ lopen rogge, of de waarde daarvan. (De kerkdienst werd verricht door de schoolmeester van de Buurtschool, zie hierboven.) In juli 1687 was Jacob Clasen getuige bij een geschil over de venen te Rottevalle.

In 1689 ontving Jacob Jaspers 2 lopen rogge of *f* 6 voor klokluiden. Van 1690 tot 1691 was Erijt Jans de ontvanger daarvan en van 1693 tot 1704 Pieter Hermans. In 1707 werd de school vernieuwd. In de kerkvoogdij-rekeningen komen af en toe onkosten wegens reparatie aan de school voor. Op 26 april 1708 was Oeds Hendriks schoolmeester in Noorder-Drachten.^d

Omsteeks 1710 luidde Hans Harmens de klok. Van 1714 tot 1722 ontving Jan Durks steeds de waarde van 2 lopen rogge per jaar voor klokluiden. We kunnen gerust aannemen, dat ze allen ook de school waargenomen hebben. Waarschijnlijk gold dat ook voor Saeck Watzes, die in 1712-'13 de toelage ontving. Zij was de weduwe van een vorige meester; het is ook elders voorgekomen, dat een weduwe na het overlijden van haar man de school nog een korte tijd aanhield.

Op 21 nov. 1729 was Jacob Eelses oud-schoolmeester in Noorder-Drachten "old int 39e jaar". Van 1729 tot 1741 kreeg Jacob Johannes de toelage en van 1769 tot zijn zoon Melle Jacobs. (In febr. 1774 was het kerkje hier reeds afgebroken; de klok hing in een klokhuis.) In 1788 ontving Johannes Melles de toelage; van 1789 tot 1792 Hendrik Tiebbs en van 1792 tot 1794 Hendrik Jans. De toelage was steeds de waarde van 2 lopen rogge.

Op 3 aug. 1794 werd te Garijp attestatie gepasseerd om te Drachten te mogen trouwen voor: Albert Hendriks, schoolmeester te Noorder-Drachten, en Antje Oedses uit Suameer. Hij werd in mei 1796 schoolmeester te Suameer; in 1798 vertrok hij naar Surhuisterveen.

In 1796 werd dan ook hier het schoolwezen gereorganiseerd (zie boven): het traktement werd gesteld op *f* 100 "mits een geheel jaar schoolhoudende", onder korting van de door ingezetenen geaccordeerde rogge.

Op 27 juni 1796 werd tot schoolmeester gestemd Klaas Hemkes, die echter bedankte en kort daarna schoolmeester te Benedenknijsje werd. In zijn plaats benoemden de stemgerechtigden op 28 sept. 1796 Jan Lukkes, provisioneel schoolmeester te St. Jacobiparochie. Bij zijn komst bleek

^a Een lopen was ruim 83 liter.

^b Smallingerland U 1, fol. 256, 302, enz.

^c Ordonnantieboek.

^d Hypotheekboek, akte 7 juli 1709.

hij Jan Lucas te heten; later noemde hij zich Jan Lucas van der Woude. Het traktement bestond uit *f* 100 en de schoolpenningen à 5 ct. per week. Hij behaalde in 1809 de 3e rang. Zijn vrouw heette Willemke Jannes. In mei 1817 heeft hij afstand van zijn post gedaan, blijkbaar op aandringen van de schoolopziener.

Op 1 nov. 1817 kwam Marten Siebes Maakal, 3e rang, uit Rottevalle, die evenwel reeds op 1 maart 1819 weer vertrok. Hij werd toen opgevolgd door Hijlke Pieters Vogelzang, 3e rang. Hij overleed echter op 1 okt. van datzelfde jaar; de schoolopziener noemde hem een verdienstelijk onderwijzer. Het traktement was ondertussen gebracht op *f* 150 plus de schoolgelden.

Op 1 febr. 1820 kwam Freerk Durks Jongerhuis, 3e rang, uit Foudgum. Hij was geboren in Menaldum en zijn vrouw heette T.K. de Jong. In zijn tijd, in 1822, werd een nieuwe school met woning onder één dak gebouwd aan de Noorderdarsvaart. Lang had Jongerhuis er geen genot van; hij stierf op 19 juni 1823, oud 24 jaar. Zijn opvolger, Dirk Broos, ondermeester te Sappemeer, kwam op 1 nov. 1823. Hij werd op 1 jan. 1829 overgeplaatst naar de Buurtschool. (Zie boven.)

Op 1 april 1829 kwam Roelof Hasenberg, 3e rang, uit Ureterpervallaat. Hij bedankte op 12 mei 1853. In juni 1853 werd hij opgevolgd door Willem van Cleef. Het traktement bestond toen uit *f* 200, de schoolpenningen (ca. 100 leerlingen à *f* 3) en een woning. In de herfst van 1857 is Van Cleef overleden. Hij werd in 1858 opgevolgd door Jan Heemstra, ondermeester te Dronrijp. In 1868 werd hij hoofdonderwijzer te Lemmer. Hij werd in dat jaar opgevolgd door Feike Dokter, die evenwel op 12 dec. 1868 op 24-jarige leeftijd overleed, na 38 weken getrouwd geweest te zijn met G.G. de Jong.

Op 9 maart 1869 werd Jan R. Posthuma, ondermeester te Lippenhuizen, aangesteld als hoofd. In 1872 werd hij hoofd van de school te Oldeboorn. Op 1 jan. 1873 kwam zijn opvolger: Jan Tjitse van Dijk, in 1846 geboren te Engelum en sedert 1 dec. 1866 hulponderwijzer te Dronrijp. In 1895 werd een nieuwe school gebouwd. Hij woonde na zijn pensionering in 1912 te Twello. Hij heeft nadien nog heel wat geschreven, o.a. over Drachten. Hij is op 11 okt. 1935 op 88-jarige leeftijd te Twello gestorven. De school werd tussen 1911 en 1915 school IV genoemd. Sedert 1912 stond H. Noorderhaven aan het hoofd. Hij was hier sedert 1908 reeds onderwijzer. Hij werd in 1916 leraar aan de Onderwijzersopleiding te Drachten. In 1947 ging hij met pensioen.

Op 15 febr. 1917 werd A. Duursma aangesteld als hoofd van deze school, die sinds 1915 school III werd genoemd. Hij was sedert april 1910 onderwijzer te Drachtster-Compagnie, op 1 sept. 1912 werd hij onderwijzer te Marssum en sedert 1 jan. 1915 was hij hoofd van de school te Engelbert (Gr.) Op 1 okt. 1928 werd hij benoemd tot directeur van de lagere landbouwschool te Heerenveen. Hij was een zoon van S. Duursma te Oudega, die 5 zoons had, die allen hoofd van een lagere landbouwschool geweest zijn.

Op 1 maart 1929 werd G. van der Worp uit Rotsterhaule benoemd als hoofd van deze school. In 1933 werd de school geheel vernieuwd. In 1945 werd hij wegens NSB-lidmaatschap geïnterneerd en in 1946 kreeg hij ontslag. P. Landman werd toen tijdelijk hoofd. Hij werd in 1946 hoofd van de school te Berlikum. In het najaar van 1946 werd W. Hemminga van Oudega (Sm.) benoemd. Hij werd in 1951 hoofd van een school te Groningen. Op 1 nov. 1951 werd hij opgevolgd door G. Baarda uit Ried.

3. De school te Zuider-Drachten

In jan. 1581 was hier "de schoelmester Jacob Henrix, oick vrijgeselle, met den noch niet seker geaccordeert is".^a In april 1643 was mr. Lowijs Claesz "schoelmester in de Suyder-Dragten". Hij verzocht toen aan de Classis Leeuwarden toegelaten te mogen worden tot de kerkdienst; echter tevergeefs. De Classis wilde hem minstens nog een jaar laten oefenen en legde hem in juni 1643 een verbod op om in Drachten te catechiseren en te preken. Hij hield zich evenwel niet aan dat verbod; zelfs in mei 1647 hield de Classis zich nog met hem bezig.^b In 1649 was hij schoolmeester te Noorder-Drachten.^c Als zijn vrouw werd daar genoemd Martjen Fechters. In jan. 1657 was mr. Taede Ulckes schooldienaar in Zuider-Drachten.^d In okt. 1658 was hij schooldienaar in "Dragtsterabuijren". (Zie boven.) In nov. 1675 was Jan Geerts hier als schoolmeester. Hij trouwde op 13 mei 1684 met Antie Annes. In 1694 werd hij als Jan Geerts Bosscha tevens genoemd als dorprechter.^e Evenzo op 23 febr 1706, in nov. 1723 en nog op 27 maart 1731. In mei 1698 was sprake van ene Roel Egberts, die 5 jaar bij Jan Bosscha "in de cost is geweest, hebbende het 1e jaar te school gegaan en de andere jaren schoolgehouden". (In 1705 kwam te Minnertsga een mr. Claes Willems uit Drachten. Was hij misschien schoolmeester te Zuider-Drachten geweest?)

In 1725 werd hier een nieuwe school gebouwd. In de jaren 1730-1740 was hier een mr. Willem Jacobs; hij trouwde in jan. 1730 met Antje Jans. Het is niet zeker of hij ook schoolmeester was. Van 1728 tot 1740 ontving Haye Uilkes te Zuider-Drachten jaarlijks een bedrag van 12 à 14 c.g. voor het schoonmaken van de kerk en de school. In 1748 was mr. Jan Oedzes, schooldienaar en "wagenaar" te Drachten, ouder dan 50 jaar.^f

In de jaren 1754-1775 bediende Marten Theunis de klok en wellicht 's winters ook de school. In 1779 was Jan Jelles van der Harst hier schoolmeester.^g Op 21 mei 1775 waren getrouwd: Jan Jelles van Noorder-Drachten en Janke Rinses van Zuider-Drachten; sedert februari 1776 woonden zij hier in Zuider-Drachten. Op 28 sept. 1796 werd hij definitief aangesteld op een nieuwe instructie, waarbij hem opgedragen werd gedurende zeven maanden school te houden, van 1 nov. tot eind mei; het traktement bedroeg *f* 80. Op 2 april 1802 besloten de stemgerechtigden tot het instellen van een dagschool: er zou het gehele jaar door school worden gehouden op hetzelfde traktement als aan Noorder-Drachtster schoolmeester werd betaald. Sedert 1803 ontving Jan Jelles een traktement van *f* 100 per jaar. In 1817 werd het traktement voor beide scholen gebracht op *f* 150 plus de schoolpenningen.

In 1820 werd de school, die er treurig uitzag, geheel vernieuwd.^h Ook de oude meester Van der Harst, die nimmer enige rang behaald had, moest "op stal". Bij Koninklijk Besluit van 18 april

^a Reitsma, *Register*, p. 158.

^b Classis Acta.

^c Smalingerland U 1, fol. 256.

^d Smalingerland U 2, fol. 265.

^e Opsterland M 19, fol. 178.

^f Civ. Processt., port 786 no. 5.

^g Schrijfvoorbeeld tentoonstelling Prov. Bibliotheek, nov. 1931.

^h Zie *Drachtster Courant* van 4 juni 1929.

1820 verkreeg hij eervol ontslag, met f 75 pensioen, uit hoofde van zijn 54-jarige dienst! Hieruit volgt dus, dat hij reeds in 1766 hier of elders begonnen moet zijn.

Zijn opvolger werd Wopke de Jong, 3e rang. Hij werd eerst provisioneel benoemd, maar op 15 sept. 1820 kreeg hij een vaste aanstelling. Het inkomen bedroeg toen f 150 en de schoolpenningen van 25 à 30 leerlingen. In jan. 1827 vertrok hij naar St. Jacobiparochie en heeft zich doen kennen als schrijver en dichter van vele bijdragen, o.a. in de *Friesche Volksalmanak*. Hij schreef in het Nederlands en in het Fries.^a

Op 20 aug. 1827 kwam zijn opvolger Douwe B. Kamstra, 3e rang. Hij vertrok in nov. 1832 naar Ternaard. In 1832 werd Feike S. Kuipers, 3e rang, provisioneel benoemd als zijn opvolger. Op 26 juni 1833 kreeg hij een vaste aanstelling, maar reeds in aug. 1834 vertrok hij naar Drachtster-Compagnie als eerste hoofd van de toen aldaar gestichte school.

In 1834 kwam Pieter W. Jongbloed, 3e rang. Hij was een arbeiderszoon uit Beetsterzwaag. Hij is op 13 mei 1837 in Zuider-Drachten getrouwd met Jantje Aukes van der Meer; zij waren toen resp. 23 en 24 jaar oud. In dec. 1838 vertrokken zij naar Tietjerk. In 1835 was hier een nieuwe school gebouwd, ten oosten van de weg; de vorige moet ten westen van de weg gestaan hebben.

Op 1 juli 1839 werd Jacob L. Hemminga uit Hemrik aangesteld. Op 1 juni 1879 ging hij met pensioen; hij was toen 66 jaar en had 46 dienstjaren. Hij werd op 1 aug. 1879 opgevolgd door Wijbe K. Walstra uit Beets, een bekend schrijver van opvoedkundige werken. In 1883 vertrok hij naar Bergum. In mei 1883 werd hij opgevolgd door Kornelis Leegstra, hoofd van de school te Siegerswoude en daarvoor reeds onderwijzer aan de school te Zuid-Drachten. In 1911 is deze school met de Buurtschool gecombineerd. (Zie boven.) Leegstra kreeg op 1 dec. 1911 eervol ontslag en werd hoofd van een school te Rotterdam, alwaar hij op 1 mei 1937 op 90-jarige leeftijd is overleden.

De 2e of boven-buurtschool

Deze school werd in 1859 geopend; op 13 jan. 1859 werd de bekende onderwijzman Sipko Houwen, geboren op 27 juni 1830, tot hoofd benoemd. Hij was eerder waarnemend hoofd van de school te Ruinen. Toen hier Rijksnormaallessen werden opgericht in 1879 (een particuliere opleiding voor onderwijzers bestond reeds), werd hij daarvan de eerste directeur. Hij bleef dit, ook na zijn pensionering als hoofd van de school in 1895, totdat hij in 1904 als directeur werd opgevolgd door zijn collega Verdenius van de beneden-buurtschool. (Zijn zoon Jacob Menno Houwen werd op 15 sept. 1869 geboren te Drachten en werd in 1917 assistent-schoolopziener te Beetsterzwaag. In 1921 werd hij schoolopziener bij de Inspectie Heerenveen en in 1924 werd hij inspecteur Lager Onderwijs. Hij ging op 1 okt. 1933 met eervol ontslag en is op 25 okt. 1936 te Zeist overleden.) In 1895 werd Sipko Houwen als hoofd van de school opgevolgd door U. Udemas uit Drachtster-Compagnie. In aug. 1907 kwam J. van den Herberg uit Minnertsga als hoofd. In 1909 vertrok hij en werd in 1910 opgevolgd door S. Kalsbeek. In 1912 werd de school verbouwd en vergroot. De school heette van 1911 tot 1915 school III; daarna werd het school II. In 1917 kwam als hoofd G. de Groot, onderwijzer te Leeuwarden en eerder onderwijzer te Oudehaske. Hij is op 21 juni 1938 op 48-jarige leeftijd overleden. Op 29 juli 1938 werd als zijn

^a Zie over hem bijv. *Sljucht en Rjucht* 1900, p 355 e.v.

opvolger tot hoofd van de school II benoemd: S. Westra uit Hemrik. In 1950 was hij nog steeds als hoofd van deze school actief.

In 1930 werd aan deze school een centrale opleidingsklasse verbonden, die op 1 jan. 1933 vervangen is door een afzonderlijke zogenaamde "kopschool" (school A) van 7e en hogere leerjaren. De scholen I, II en III telden sedert 1933 dus slechts 6 leerjaren. Deze school werd ondergebracht in twee lokalen van school II. Als hoofd werd op 1 febr. 1933 R. Postuma van Oldeboorn benoemd. Voor deze inrichting is in aug. 1953 een nieuwe VGLO-school geopend voor het 7e en 8e leerjaar met nog steeds als hoofd R. Postuma.

De Franse school

In 1839 werd te Drachten "een dusgenaamde *Fransche school*" opgericht door B. van der Meer, kostschoolhouder. In de *Leeuwarder Courant* van 18 aug. 1840 staat een verslag van een openbaar examen aan die school. Het leer- en kostgeld bedroeg f 200 per jaar. Er werden frans, duits, engels en andere vakken onderwezen. In 1857 werd deze school opgeheven wegens vertrek van de onderwijzer; het is niet duidelijk of dat de genoemde Van der Meer betrof.^a

De MULO-school

Reeds vroeg was hier behoefte aan uitgebreid lager onderwijs; een particuliere inrichting voorzag daarin. Op 18 april 1854 adverteerde H.C. van Dorsten Cz., "instituteur te Dragten", in de *Leeuwarder Courant* dat "zijne gevestigde Inrigting met 1° Juny, geopend zal zijn voor een bepaald getal kostleerlingen." Hij trouwde op 25 mei 1854 met S. van Knijff uit Canterstate onder Driesum. Bij het vertrek van Van Dorsten werd aan een van de gemeentescholen een cursus in moderne talen etc. verbonden. Doch in 1871 werd voor dit doel een MULO-school gesticht in de Zuiderbuurt.^b Op 6 jan. 1872 kon de school geopend worden, met als hoofd J.L. Rijkers uit Zwolle, die reeds op 23 okt. 1871 was benoemd.^c In 1875 werd Rijkers opgevolgd door N. Bakker, die in 1900 werd opgevolgd door J.N. Joly, die reeds in 1904 naar Heerenveen vertrok.

Lubbers stond aan het hoofd van de MULO-school van 1904 tot 1914, toen deze school verbonden werd aan school I, waarvan F. Falkena in 1915 hoofd werd. In 1919 werd deze weer opgevolgd door B.T. van der Meulen. In 1922 werd, volgens de bepalingen van de nieuwe wet op het lager onderwijs, de school weer zelfstandig als ULO-school; hoofd bleef B.T. van der Meulen. Hij ging op 12 nov. 1938 met pensioen. Tot zijn opvolger werd op 29 juli 1938 benoemd: G. Dedden, gedurende 14 jaar ULO-onderwijzer te Wolvega; hij kwam omstreeks 15 nov. 1938 in functie. Hij stierf op 6 nov. 1943 op 46-jarige leeftijd en is te Steggerda begraven. Hij werd op 1 april 1944 opgevolgd door D. Voortman uit Bergum. In 1946 werd hij hoofd van de ULO te Leiden. Op 1 okt. 1946 werd hij opgevolgd door H.W. Rouwé uit Kollum.

^a Provinciaal verslag.

^b Gemeenteraadsbesluit van 14 nov. 1870.

^c Zie hierover uitvoeriger de "Gids voor Drachten en omstreken".

In 1922 werd School I weer een gewone lagere school met L. de Vries als hoofd. Hij ging op 1 april 1944 met pensioen. Op 1 juni 1944 werd hij opgevolgd door W. Dijksma uit Arum. In 1950 was hij nog steeds hoofd van deze school.

Voor de lagere school werd in sept. 1948 aan de Gauke Boelensstraat een semi-permanent schoolgebouw geopend, daar school I aan de Reiding te klein werd voor lagere school en ULO. In het oude gebouw bleef de ULO gehuisvest met Rouwé als hoofd.

Bijzonder onderwijs

De eerste school voor christelijk nationaal onderwijs werd op het Boveneind geopend op 2 mei 1871, een school voor gewoon lager onderwijs en MULO. Het eerste hoofd was W.P. Hillen Jr. uit Utrecht. Hij werd op 1 nov. 1872 opgevolgd door W.K.H. Magendans, onderwijzer te Arnhem. Op 1 jan. 1876 vertrok hij naar Minnertsga. Hij werd toen opgevolgd door W. Kroese uit Apeldoorn. Hij is op 12 dec. 1912 te Drachten overleden. Sedert 1 jan. 1913 was G.C. Homan hoofd van deze school. Van 1910 tot 1913 was hij als onderwijzer aan deze school verbonden geweest. Op 1 febr. 1951 ging hij met pensioen. Hij werd toen opgevolgd door J. Ploegstra, onderwijzer aan deze school.

Op 1 juni 1903 kwam er een tweede bijzondere school bij aan de Stationsweg op het Noord. Van 1903 tot 1916 stond J.P. Jongejan hier aan het hoofd. Hij werd in 1916 opgevolgd door Tj. Dijkstra, die in 1922 naar Nederlands-Indië vertrok. (In 1934 werkte hij te Haarlem; hij is in maart 1942 te Zutphen op 57-jarige leeftijd overleden.)

In 1922 werd K. van den Berg hoofd van deze school te Drachten. Hij was van 1914 tot 1922 reeds als onderwijzer aan deze school verbonden geweest. Hij kreeg op 13 sept. 1931 om gezondheidsredenen eervol ontslag en is op 6 sept. 1934 op 52-jarige leeftijd overleden. Sedert 1 maart 1932 was J. Gietema uit Burum hoofd van deze school. In febr. 1949 werd C. van der Waal uit Aalten benoemd als hoofd van deze school.

In 1922 werd een christelijke ULO-school gesticht, eveneens aan de Stationsweg, met J.W. Draijer aan het hoofd. (Hij was sinds 1 mei 1909 onderwijzer te Bergum. Op 1 juni 1909 werd hij onderwijzer te Hijlaard, vanwaar hij in 1911 naar Hilversum vertrok. In 1914 ging hij naar Dordrecht en in 1915 werd hij hoofd van de school te Hijlaard 1915. Sedert 1920 was hij hoofd van de school te IJlst.) In 1948 was hij nog steeds hoofd van deze school.

Op 1 nov. 1931 werd een hervormd christelijke school geopend aan de Houtlaan, met als hoofd G. Bos uit Smilde, die in okt. 1953 overleed. In 1954 kwam zijn opvolger: J. de Jong uit Nijemirdum.

In 1949 kwam hier een christelijke school voor buitengewoon lager onderwijs (BLO) aan de Noordkade. De school werd in sept. 1949 geopend met als hoofd U.E. van der Waal. Eind 1954 werd hij opgevolgd door Th. Bijlsma, reeds onderwijzer aan de school.

In 1948 kwam hier een openbare school voor BLO. De school werd op 1 febr. 1949 geopend met als hoofd J.U. Botterweg uit Almelo, die reeds in okt. 1948 was benoemd. In 1954 was hij nog

steeds hoofd van deze school.

Op 4 nov. 1909 kreeg Drachten een ambachtsschool met als eerste directeur F. Miedema. Hij ging in 1941 met pensioen en is in 1946 op 70-jarige leeftijd overleden. Hij werd in 1941 opgevolgd door P.L. Hubbeling, die in 1948 naar Velsen vertrok. Sedert 1 juni 1948 was W.H. Bouwman hoofd van deze school.

De Rijks HBS te Drachten dateerde van sept. 1919. Als eerste directeur werd dr. J.C. Wildervanek aangesteld. In 1955 werd hij opgevolgd door dr. J. Key, reeds leraar aan deze school.

Op 1 sept. 1947 werd aan de Rijks HBS een gemeentelijke gymnasium-afdeling verbonden; rector werd dr. S. Keyser en drs. A.W. Holleman, leraar in de oude talen, werd conrector. De Rijks HBS vormde tezamen met het gemeentelijke gymnasium het Lyceum. De eerste directeur was dr. L. Wildervanek. Hij werd later opgevolgd door rector H.W. Lenstra, die omstreeks aug. 1955 rector van het Heymans-lyceum te Groningen werd. Hij werd in sept. 1955 opgevolgd door dr. Jac. Key.

Op 7 sept. 1955 werd te Drachten een christelijke HBS geopend met Tj. Meijer als directeur.

4. Oudega

Van de overige dorpen van Smallingerland had ook Oudega, tot omstreeks 1816 de hoofdplaats en zetel van het bestuur van de grietenij, een vaste school. Vandaar, dat we ook van dit dorp een vrij volledige rij van de schoolmeesters kunnen geven. In jan. 1581 was Sitse Roleffs hier "schoelmester, die bij provisie de kinder leert".^a In sept. 1614 was Tiebbe Thomas, "schooldienaer in Oldegae".^b In febr. 1615 was Tamme Reijners hier schoolmeester; later stond hij in Twijzel. Van mei 1616 tot zijn dood in 1641 was Ofke Johannes schooldienaer in Oudega.^c Hij was eerder te Bergum geweest.

Omstreeks mei 1641 kwam mr. Dirk Hendriks; hij was hiertot 1643. Van mei 1643 tot mei 1647 was mr. Lieuwe Jeyps hier als schoolmeester. Sedert mei 1647 was hier mr. Meynte Jeips.^d Hij was hier in april 1663 nog als schoolmeester. Zijn traktement van 40 c.g. werd door de Staten van Friesland betaald. (In sept. 1683 leefde een mr. Meijnt Jeips in Zuider-Drachten.^e)

In mei 1666 was hier mr. Jacob Boelens; in mei 1667 was hij hier nog. In mei 1668 kwam mr. Roelof Eghberts van Boornbergum.^f Hij was tot mei 1679 schooldienaer in Oudega. Van mei 1679 tot mei 1682 was hier Sixtus Leffardi Himrica, die in 1668 in Nijega woonde. Hij was een

^a Reitsma, *Register*, p. 153.

^b Ordonnantieboek van Gedeputeerde Staten. De schoolmeester van Oudega kreeg namelijk een toelage uit de kloostergoederen.

^c Ordonnantieboek.

^d Smallingerland X 1, fol. 335.

^e Tietjerksteradeel M 5.

^f Attestatie dec. 1669.

zoon van Leffert Sytses en Auckien Wobbes. Zijn traktement bedroeg 40 c.g. per jaar. Van mei 1682 tot mei 1683 was Jelbe Claeses schooldienaar in Oudega. (In febr. 1683 was zijn attestatie van Oosthem ingekomen.) Van 1 mei 1683 tot 1687 was Cornelis Jans hier; in juni 1684 kwam zijn attestatie van Aenghwirten in. Van 1 mei 1687 tot 1 nov. 1692 was Kornelis Baijens hier als schooldienaar. In juli 1692 werd hier het huwelijk geproclameerd van Kornelis Baijens, schooldienaar en voorzanger te Oudega, en Trijntje Jacobs van Leeuwarden, waar ze ook getrouwd zijn.

Van 1 nov. 1692 tot 1 mei 1693 was Jelke Wisses schooldienaar te Oudega; hij ontving een halfjaar traktement van 20 gulden. Vanaf 1 mei 1693 was Johannes Antonides schooldienaar voor 40 c.g. per jaar. De schipper Dirk Gerrijts had "meesters goed" met het schip van Pingjum gehaald en vroeg daarvoor 6 gulden, die de kerk betaalde. In febr. 1694 kwam de attestatie in van mr. Antonides en in mei 1694 vertrok hij met zijn vrouw Elisabeth Greidanus naar Sexbierum. In die tijd werd in de kerkvoogdij-rekeningen melding gemaakt van ene Gjalt Gerlofs die jaarlijks een klein bedrag ontving voor "kloksmeer, besems, schrobbers en dweijlen tot de kerck en schole gebruyckt".

Op 1 mei 1694 werd Ruurd Johannes schoolmeester te Oudega. Sedert 1710 ontving hij jaarlijks 12 c.g. wegens "voorsingen". In 1719 werd deze toelage verhoogd tot 15 c.g. 3 st. en in 1727 nog met 25 gulden vermeerderd "wegens oppassen van 't uijrwerk". In Nijega en Opeinde, kerkelijk met Oudega gecombineerd, was hij ook voorzanger. In febr. 1707 werd tot lidmaat aangenomen op belijdenis des geloofs: Sijtske Hendriks, huisvrouw van mr. Ruurd Johannes. Hun zoon Johannes Ruurds was hier op 13 april 1706 gedoopt. In mei 1726 was mr. Ruurd Johannes hier nog. Na 1733 noemt hij zich geregeld Ruurd Johannes Ruardi. Hij is hier vóór 1755 overleden.^a Hij werd opgevolgd door zijn kleinzoon, eveneens Ruurd Johannes Ruardi geheten. Deze trouwde op 7 juni 1755 met Korneliske Freerks. Tot in 1766 komt hij in het doopboek voor als vader van dopelingen. Ook hem werd het jaarlijks traktement van 40 gulden door de Staten uitbetaald, tot in 1767. De kerkvoogdij-rekeningen van Oudega van 1748 tot 1795 ontbreken, doch uit die van Opeinde en Nijega, waar de schoolmeester van Oudega kerkdienst verrichtte als voorzanger, blijkt echter dat in mei 1767 mr. Klaas Jans Klasinga in Oudega kwam. Hij werd in 1769 schoolmeester te Burum en trouwde toen met Tjitske Thomasdr. van Garijp.

In mei 1769 werd mr. Eite Pijtters Offringa hier schoolmeester. Hij trouwde op 19 mei 1770 met Jinke Claases, eveneens uit Oudega. Hij hertrouwde op 6 nov. 1785 met Minke Teekes Kooistra uit Oudega, die nog leefde, toen hij in 1798 (vóór 7 aug.) overleed.

In 1798 werd Durk Abrahams Nicolai, hier reeds woonachtig, tot schoolmeester aangesteld. Zijn vrouw heette Roeltje Cornelis; zij waren getrouwd op 15 febr. 1789. Hij behaalde de 3e rang. Hij heeft hier gestaan tot zijn dood, die intrad vóór april 1815, want toen was sprake van de erven van D.A. Nicolai.^b Zijn zoon Abraham Durks Nicolai nam de school toen provisioneel waar. Op 1 dec. 1817 kreeg hij een vaste aanstelling. Hij behaalde de 2e rang. In 1817 werd een nieuwe school gebouwd. In 1835 kwam er een hulponderwijzer. In 1838 was Fokke Yntes Kingma hier als hulponderwijzer. Hij heeft ook enige tijd de school waargenomen. A.D. Nicolai stond hier in 1843 nog.

^a Autorisatieboek Smallingerland N2, fol. 117.

^b Kerkvoogdij-rekeningen.

Hij werd in 1845 opgevolgd door Dirk J. Noordenbos. In 1859 was W. Tetman Dijkstra hulponderwijzer. Op 24 jan. 1866 werd de bouw van een nieuwe school en woning te Oudega aanbesteed. Dirk Noordenbos was hier tot 1884 als hoofd.

In 1884 kwam Frederik Wilhelm Dijkstra uit Harkema-Opeinde. Hij ging in 1902 met pensioen en is op 14 okt. 1936 te Buitenpost op 90-jarige leeftijd overleden. Hij werd op 1 juni 1902 opgevolgd door Steven Duursma uit Suameerderheide. Deze ging op 15 juli 1932 met pensioen en is overleden op 18 febr. 1936 te Drachten, oud 68 jaar. Op 1 aug. 1932 kwam H. Postma uit Baard hier als hoofd. In mei 1937 ging hij naar Oosterwolde. Op 16 juli 1937 werd hij opgevolgd door W. Hemminga uit Britswerd. In het najaar van 1946 werd hij hoofd van school III te Drachten. Zijn opvolger was O. de Jong, onderwijzer te Amstelveen, die hier tot 1950 zou blijven. In dat jaar werd zijn opvolger benoemd: D.B. Staal uit Lutjewinkel. Deze bedankte echter en in dec. 1950 werd H. Postma, onderwijzer te Drachten, benoemd. In 1951 trad hij in functie.

Bijzonder onderwijs

De bijzondere christelijke nationale school te Oudega werd op 24 mei 1886 geopend. Van 1886 tot 1903 was H. Woudsma hoofd van deze school. Hij werd in 1903 opgevolgd door J. van Dijk Dz., ULO-onderwijzer te Maassluis. Op 1 april 1934 ging hij met pensioen. Hij is in juni 1941 op 75-jarige leeftijd te Groningen overleden. Op 1 april 1934 werd G. Langhout uit Haulerwijk hoofd van deze school.

5. Boornbergum en Kortehebben

In 1581 was hier Sitse Meintesz als schoolmeester.^a In de jaren 1646-1648 was Jan Bauckes hier als dorprechter met zijn vrouw Arrien Tjaerdsdr.^b Het is niet zeker of hij ook schoolmeester was. In 1668 was Roeloff Egberts hier als schoolmeester. In 1669 vertrok hij naar Oudega. Van 1669 tot 1671 was hier mr. Hans ab Hagen.

Waarschijnlijk was hij hier reeds in nov. 1666 uit Beetsterzwaag gekomen. Van 1671 tot 1674 was hier mr. Roelof Cornelis; hij ontving telkens 10 gulden "ter causa" van schooldienst. In 1674 kwam mr. Meyne Arends; hij vertrok in 1675 naar Wier. In de jaren 1675-1676 was mr. Tjeerd Auckes hier als schoolmeester en voorzanger. Van 1676 tot 1677 ontving Aysso Hajes 5 gulden voor schooldienst. Tjeerd Auckes bleef toen voorzanger voor eveneens 5 gulden.

Van 1677 tot 1682 was Tjepke Tzidgers hier als schoolmeester; hij kwam uit Oldekerk (Gr.). Hij ontving daarvoor weer 10 gulden en was dus waarschijnlijk ook voorzanger. Op 13 febr. 1684 trouwde hij te Boornbergum met Baukjen Wates. In nov. 1689 vertrok hij naar elders.

Van 1682 tot 1683 ontving Andries Wisses 5 gulden voor schooldienst. Van 1683 tot 1684 ontving Tjaerd Auckes eenzelfde bedrag als voorzanger. Van 1684 tot 1687 was mr. Oeds Hendriks schoolmeester; Tjeerd Auckes was toen de voorzanger. Van 1687 tot 1689 ontving Tjepke Tzidgers telkens 10 gulden voor 1 jaar voorzingen en een half jaar schoolhouden. Tjeerd

^a Reitsma, *Register Oostergo*, p. 160.

^b Smalingerland K 1, fol. 71, 224.

Auckes fungeerde nog af en toe als voorzanger. Hij is overleden op 2 april 1700 en zijn vrouw is op 10 aug. 1719 gestorven.

Van 1689 tot 1693 was hier mr. Oeds Hendriks, ook wel Oetzonius Hendriks genaamd. Hij trouwde hier op 8 febr. 1693 met Geeske Jans, eveneens afkomstig van Boornbergum. Ze vertrokken in 1693 naar Drachten (Buurt). Van 1693 tot 1695 ontving Lodovicus Lefferts telkens 10 gulden voor kerk- en schooldienst. Van 1695 tot 1696 gold dat voor Feytse Taeckes en van 1696 tot 1700 verrichtte Wijtze Willems kerk- en schooldienst voor 10 gulden. Van 1700 tot 1701 was hier Johannes Klazes als schoolmeester.

Van 1701 tot 1711 was hier mr. Hotze van Calsbeek. Hij had zich hier vanuit Akkrum als timmerman gevestigd in 1699 met zijn vrouw Froukjen Jeips. Zij waren daar getrouwd in sept. 1697. Zijn vrouw overleed in 1704. Op 25 dec. 1705 hertrouwde hij hier met Riemke Eerijts en 3 nov. 1709 nog eens met Trijntje Jelles. Hij kwam hier in 1744 nog voor als dorprechter, wat hij ook in 1712 reeds was, en is op 26 jan. 1749 gestorven.

Sedert 1711 werd de schooldienst in Boornbergum verricht door mr. Roelef Roelefs. Hij was hier in 1710 van Drachten ingekomen met zijn vrouw Stijntje Hendriks. Hij ontving per jaar 10 gulden voor schooldienst en voorzingen in de kerk, welk bedrag in 1727 op 20 gulden werd gebracht. Op 31 okt. 1730 is hij gestorven, 48 jaar oud; zijn vrouw overleed op 25 jan. 1732. De school werd de winter van 1730-1731 waargenomen door Johannes Heronimus.

In 1731 kwam Jouke Saackes als schoolmeester uit Oudega met zijn vrouw Taalke Jans. Ze vertrokken in 1733 weer naar Oudega, waar hij echter geen schoolmeester werd.

Van 1733 tot 1750 was hier Johannes Jans als schoolmeester. Hij is hier op 7 juni 1733 getrouwd met Aukjen Gerks. Voor één jaar voorzingen en een halfjaar schoolhouden genoot ook hij *f* 20. Ze vertrokken in 1761 naar Rottevalle.

Van 1750-1762 was Hans Sijtzes Blom schoolmeester te Boornbergum. Net als de vorige schoolmeester begon hij met een salaris van *f* 15, wat na enige jaren weer tot *f* 20 verhoogd werd. In mei 1762 werd hij tot lidmaat aangenomen, maar op Allerheiligen 1762 vertrok hij met zijn vrouw Antje Hanzes naar Metslawier, waar hij ook schoolmeester werd.

In 1762 kwam hier mr. Gjalt Jaspers (later: Klinkhamer) als schoolmeester. Hij was hier op 16 nov. 1755 getrouwd met Stijntje Hendriks. Op 15 mei 1763 werden beiden aangenomen tot lidmaten op belijdenis des geloofs. Het traktement bedroeg eerst *f* 15; in 1770 verhoogd tot *f* 20 en in 1779 tot *f* 21. In 1805 ontving hij *f* 23 voor kerk- en schooldienst. Hij is hier in 1814 gestorven.^a

In 1814 kwam Halbe Jochums Beetsma, die mei 1816 vertrok naar Wetzens. In 1817 werd Kortehebben met deze school gecombineerd.

Te Kortehebben was bijna elke winter een andere schoolhouder: van 1683-1744 tel ik er 30; van 1759-1790 weer 7 en van 1810-1816 nog 4 schoolhouders. (Van 1746- 1759 en van 1790-1800 wordt in de rekeningen van geen schooldienst gerept, waarschijnlijk door gebrek aan leerlingen.) Op 1, 8 en 15 dec. 1622 was de huwelijksproclamatie van Halbe Saackes, schooldienaar in de "Cortehebben" en weduwnaar van Hijlck Fetsesdr., en Machtel Hendricksdr., geboren te

^a Zie over hem: *Sljucht en Rjucht* 1902, p. 378.

Arnhem.^a

In de winter van 1683 op 1684 was Gouwe Sierds hier als schoolmeester. Van 1685 tot 1686 was dat Lieuwe Tiedgers. Van 1686 tot 1687 was Bouwe Jelles schoolmeester en van 1688 tot 1689 was Lieuwe Tiedgers hier weer als zodanig. Van 1689 tot 1690 was Jan Remmelts hier en van 1690 tot 1691 Lodewijk Lefferts, die in de jaren 1693-1695 als schoolmeester te Boornbergum was. Van 1691 tot 1692 was Popke Bruchts schoolmeester te Kortehemmen. In de winter van 1692-93 was Magdalena Lefferts de waarneemster van de school: het eerste vrouwelijke hoofd! Haar prestaties werden met 5 gulden beloond. Van 1693 tot 1694 was Goytse Theunis de schoolmeester en van 1694 tot 1695 bediende Gouwe Sierds de school weer. Van 1695 tot 1698 was Bouwe Jelles hier weer en van 1698 tot 1699 was hier Anne Roelofs. Van 1699 tot zijn dood in 1700 was Bouwe Jelles opnieuw schoolmeester; zijn weduwe was Albartsen Idsedr. Van 1700 tot 1701 was Brucht Liebbs de schoolmeester en van 1701 tot 1702 ontving Pieter Geerts hiervoor 6 gulden. Van 1702 tot 1704 bediende Johannes Claeses de school en van 1706 tot 1711 opnieuw Popke Bruchts.

Van 1711 tot 1712 en van 1713 tot 1716 was Binne Binnes de schoolmeester; in de winter van 1712/1713 vervulde Thadeus Liebbs deze functie; in 1724 was hij te Rottevalle. Van 1716 tot 1717 was Harmen Eysses de schoolmeester en van 1717 tot 1719 Johannes Hoekstra. In de jaren 1719-1722 was hier Jan Bruijns als schoolmeester; in de winter van 1722/1723 was hij dat ook. In de jaren 1721-1722 en van 1723 tot 1727 was Abe Taeckes de schoolmeester. In 1723 werd de beloning op *f* 10 gebracht. Van 1727 tot 1728 was Goytse Linses de schoolmeester en in de winter 1728/1729 was dat Jeyp Wijtzes. In de periode 1729-1730 weer Goytse Linses. In de winter 1730/1731 was Johannes Hieronimus de schoolmeester te Kortehemmen en ook te Boornbergum. Van 1731 tot 1732 was hier Johannes Jans, die in 1733 naar Boornbergum vertrok. Johannes Roels was hier als schoolmeester in de winter 1732/1733 en in de periodes 1737-1741 en 1744-1746. In de jaren 1733-1735 was Jasper Feddes schoolmeester te Kortehemmen en van 1735 tot 1737 was dat Liebbe Rinses. In de jaren 1741-1742 was Wobbe Cornelis de schoolmeester en in de winter van 1742 op 1743 Johannes Martinus.

Van 1743 tot 1744 bediende Sijbe Douwes de school en tussen 1759-1761 ontving Alle Meines jaarlijks 10 gulden voor schooldienst; hij was hier in de jaren van 1761 tot 1764 ook. Van 1767 tot 1768 was Bonne Klaeses hoofd van deze school en in de periode 1764-1767 was dat Durk Michiels. In de winter van 1768-1769 stond Michiel Egberts hier en in de jaren van 1769 tot 1781 Joucke Gosses; evenzo in de winter 1784-1785. In de jaren 1781-1782 was Egbert Egberts hier, evenals in 1786-1787. Van 1782 tot 1784 was Roel Bruchts schoolmeester, evenals in de jaren 1788-1790.

Na 1800 werd het traktement gebracht op *f* 16 voor 4 maanden schoolhouden. De kerkdienst werd hier verricht door de schoolmeester van Boornbergum voor *f* 15 per jaar; na 1801 ontbreken de rekeningen.

In de periode 1810-1813 ontving J. Foppes Hemminga telkens *f* 16 voor 4 maanden schoolhouden. In de jaren 1813-14 was hier Roelf J. Beetsma, van 1814 tot 1815 Freerk Tjeerds en in 1815-16 Fedde J. Beetsma. In 1817 werd de school opgeheven en afgebroken. De kinderen gingen voortaan naar Boornbergum, waar sedertdien het gehele jaar door schoolgehouden moest

^a Trouwboek Leeuwarden.

worden.

In Boornbergum werd in 1818 een nieuwe school gebouwd. Als hoofd werd benoemd: Berend Mulder, 3e ranger en eerder adjunct te Gieten, van 1 dec. 1818 tot eind 1819, toen hij naar Midlum vertrok. Het traktement bedroeg toen *f* 137 (*f* 50 van de Grietenij, *f* 63 van het dorp Boornbergum en *f* 22 van Kortehebben), plus de schoolgelden en een vrije woning.

Van 1 juni 1820 tot 15 okt. 1824, toen hij naar Rinsumageest vertrok, was Tjebbe IJsbrands Gatsonides hoofd van deze school. Op 1 april 1825 werd hij opgevolgd door Klaas Roukema, 3e rang, uit Tjerkgaast. Het traktement bedroeg toen ca. *f* 235, plus de schoolpenningen en een woning. De school werd in 1834 verbouwd. In de zomer van 1839 ging hij met pensioen. Hij woonde in 1869 te Benedenknijpe. Van 1 juli 1839 tot 1881 was Jacob W. Wiegersma, geboren in 1815, hoofd van deze school. Hij was eerder ondermeester te Luinjeberd. Hij is in 1885 gestorven en te Boornbergum begraven. Van 1881 tot zijn dood in 1911 was G.P. Westerhof hoofd van deze school. Hij kwam van Hoornsterzwaag. In 1888 werd een nieuwe school gebouwd.

In aug. 1911 kwam S.D. le Fèvre, eerder onderwijzer in Nederlands Indië, als hoofd. In mei 1916 werd hij leraar aan de Rijksdagnormaalschool te Heerenveen, waar hij op 10 juni 1931 stierf. Hij was de schrijver van het jongensboek *Ascon de Fries*.

Van 1916 tot 1925 was T. Donia hoofd van deze school. In 1925 werd hij opgevolgd door Jan Duursma. In de zomer van 1928 werd hij directeur van de lagere landbouwschool te Oldeberkoop. Later werd hij directeur van de landbouwschool te Hoorn. Hij is op 17 juli 1948 op 52-jarige leeftijd overleden.

Op 1 nov. 1928 kwam J.A. van Ernst; in 1931 vertrok hij naar Medemblik. Op 1 juli 1931 kwam W. Hoogeveen van Hollum (Am.). Hij werd op 1 sept. 1948 ULO-onderwijzer op Ameland. In okt. 1948 kwam zijn opvolger: A. Kinderman, onderwijzer te Hardegarijp. In 1953 was hij nog steeds hoofd van deze school. Op 20 mei 1954 werd hier een nieuwe school in gebruik genomen.

Op 1 nov. 1878 werd te Boornbergum in de Wilgen een openbare lagere school geopend met als hoofd Jan Roelof Heeren. Hij was sedert 1 juli 1875 onderwijzer te Rottevalle geweest. Hij vertrok op 15 sept. 1879 naar Vrouwenparochie. Op 20 okt. 1879 kwam zijn opvolger: Jan Pieters Franx, onderwijzer te Ureterp. Hij was hier hoofd tot 1886. O. Broersma was van 1886 tot 1891 hoofd van deze school. In dat jaar kwam B. Hollander, die in 1894 naar Winsum vertrok. In 1894 kwam H. van Asperen, die in 1897 werd overgeplaatst naar Nijega (Sm.).

J. Biegel was van 1897 tot 1917 hoofd van deze school. Toen kwam J. Groenewold, die in 1918 werd overgeplaatst naar Opeinde (Sm.). In 1919 kwam S. Terpstra, die op 22 aug. 1922 hoofd van een school te Sneek werd. Uit Langelille kwam in 1922 S.G. van der Velde. Op 1 jan. 1947 ging hij met pensioen. Zijn opvolger J.A. Haddering was eerder onderwijzer te Odoorn; hij vertrok in 1953 naar Nieuwe Pekela. In dat jaar kwam zijn opvolger: J. Baas, onderwijzer te Drachten.

Bijzonder onderwijs

De bijzondere (christelijk nationale) school te Boornbergum dateert van dec. 1905. Op 26 dec.

1905 werd Tijmen de Boer als hoofd van die school geïnstalleerd. Op 1 sept. 1940 ging hij met pensioen en werd toen opgevolgd door J. Kroon van Arum.

6. Nijega

Te Nijega, waar in 1656 "een nije schoole" de oude verving, komen tussen 1668 en 1768, dus in een tijdsbestek van een eeuw, 47 schoolhouders voor, die per winter ongeveer 20 gulden ontvingen. De kerkdienst werd verricht door de schoolmeester van Oudega.

De eerst bekende schoolmeester van Nijega was Joannes Joachimi in mei 1620.^a In nov. 1649 was Jan Fockes "gewesene" schoolmeester van Nijega. Hij was een zoon van Focke Harmens. In 1668 en 1669 werd de school bediend door Sixtus Leffardus Himrica en door Sijtze Binnes; ze ontvingen ieder 12 gulden 10 st. In apr. 1670 ontving Jacob Boelens, schoolmeester te Nijega, 25 gulden ter causa een winter schooldienst; en in de winter van 1670/71 evenzo. In de jaren 1671/72 en 1673/74 was Sierd Foockes hier als schoolmeester. In 1674/75 was dat Wilt Jouckes; in 1675/76 Jan Dircks en in 1676/1677 Fokke Wigles.

Van 1677 tot 1688 was Michiel Ubles hier als schoolmeester. Hij ontving hiervoor jaarlijks 25 gulden; op 1 maart 1685 werd zijn zoon Uble gedoopt. Van 1688 tot 1690 was Erijt Ates schoolmeester en van 1690 tot 1692 vervulde Folckert Clases voor 22 gulden per jaar deze functie. Van 1692 tot 1694 ontving Ruijrd Jannis hiervoor jaarlijks 20 gulden. In 1694/95 was Hendrik Lieuwes hier als schoolmeester en in 1695/96 was dat Albert Jansen. Jacob Jans was hier schoolmeester in de jaren 1697/98 en 1698/99; tussendoor in 1697/98 had Lubber Popkes die functie vervuld. In 1699/1700 was Cornelis Roels de schoolmeester van Nijega. In mei 1701 ontving Boote Fockes 19 gulden wegens schoolmeestertraktament; evenals in mei 1703.

Daarvoor, in mei 1702, ontving Foeke Bootes het traktament van 19 gulden. In mei 1704 en 1705 was Boote Reiners hier als schoolmeester en in mei 1706 en 1707 was Jan Sijtses dat en in mei 1708 was Jelle Reiners schoolmeester.

In mei 1709 en 1710 was Cornelis Roels hier weer als schoolmeester; evenals in mei 1712 en mei 1715 en 1716. In mei 1711 was Johannes Claesen schoolmeester geweest en in mei 1713 en 1714 had Jacob Sijtzes Hemrica deze functie vervuld.

In mei 1717 ontving Jan Oedses 20 gulden als schoolmeestertraktament en in mei 1718 was mr. Boote Fockes hier als schoolmeester. In mei 1719 was dat Hendrik Alles en in mei 1720 en 1721 Johannes Hoekstra. In mei 1722 en 1723 en ook in mei 1726 was Johannes Ruurds hier in functie; hij was een zoon van de meester van Oudega. In mei 1724 was hier Jan Oedses; in mei 1725 Poope Jans en in mei 1727 Jacobus Steensma.

In mei 1728 was Petrus Steensma schoolmeester. Van nov. 1728 tot mei 1738 was Roel Egberts hier schoolmeester. Hij was afkomstig van Hemrik c.a. en was op 23 okt. 1728 getrouwd met Hilkjen Wijtzes van Nijega. Van 1740 tot 1746 was hij hier weer. In mei 1739 was Ritsert Tjeerds hier schoolmeester en in mei 1740 was dat Jan Roels.

Van mei 1747 tot mei 1750 was Jan Sijtses hier als schoolmeester; in mei 1751 ontving Uble Abrams 20 gulden traktament. Zijn opvolger werd toen Foocke Gerbens, die in mei 1752 schoolmeester werd te Opeinde. In mei 1753 was hier Luytsen Jans en in mei 1754 mr. Ruyrt

^a Kerkvoogdij-rekeningen Suawoude.

Johannes Ruardi. Van nov. 1754 tot mei 1757 was Rommert Kiers hier in functie en van nov. 1757 tot mei 1761 Lieuwe Lourens. In mei 1762 ontvingen Lourens Wijbes en Linse Liebbes samen 20 gulden, maar in mei 1763 en mei 1765 en 1766 was Linse Liebbes alleen als schoolmeester in functie. In mei 1764 was Romke Nicolai schoolmeester geweest. In mei 1767 en in mei 1769 vervulde Thijs Jacobs deze functie.

Van nov. 1769 tot 1801 werd de school winter aan winter bediend door Ritske Michiels; zijn vrouw heette Janke Egberts (in 1773 en 1777 bijv.). In mei 1802 ontving Roel Broers *f* 35 voor een halfjaar schooldienst; van mei 1803 tot mei 1805 ontving Reinder Thijssen Jacobi telkens eenzelfde bedrag. (Hij was van 1806 tot 1808 schoolmeester te Opeinde.)

Van nov. 1805 tot mei 1816 was Sierk Bouwes (Bouwma) hier schoolmeester. Sedert 1809 was het traktement *f* 40. In mei 1816 deed hij afstand van zijn post. Van 1816 tot 1817 werd de school waargenomen door Broer Reinders Kielstra (3e rang) en van 1817 tot 23 mei 1818 door H.P. Vogelzang. In mei 1818 werd deze school opgeheven en gecombineerd met die van Opeinde.

In 1872 werd hier echter opnieuw een openbare lagere school gesticht. Bij de inwijding op 31 jan. 1873 trad als hoofd op: O.H. Dijkstra uit Westergeest, die in 1897 met pensioen ging. Hij werd toen opgevolgd door H. van Asperen, die van de Wilgen kwam en in 1903 vertrok. Van 1904 tot 1929 was Foppe Geerts Berghuis hoofd van deze school. Hij ging op 10 juni 1929 met pensioen en is op 7 aug. 1934 te Apeldoorn gestorven, oud 70 jaar.

Op 1 sept. 1929 werd T. de Vries uit Hemelum aangesteld als hoofd van deze school. In 1933 wilde de minister de school doen opheffen; de gemeenteraad weigerde, maar in nov. 1933 besloten Gedeputeerde Staten de school met ingang van 1 april 1934 op te heffen. Een beroep van de ouders en de gemeenteraad tegen de opheffing werd ongegrond verklaard bij Koninklijk Besluit van 22 maart 1934. Het hoofd T. de Vries vertrok toen naar Zwartsluis.

In juli 1948 besloot de gemeenteraad (met 9 stemmen voor en 8 stemmen tegen) tot heropening van de school. Dit besluit werd in dec. 1948 door Gedeputeerde Staten goedgekeurd en op 3 april 1950 werd de school te Nijega heropend met als hoofd K. Pheiffer, daarvoor werkzaam als onderwijzer te Hoogezand

7. Opeinde

De kerkvoogdij-rekeningen zijn slechts bewaard gebleven vanaf 1740; schoolmeesters van vóór die tijd zijn dus niet bekend. De meester van Oudega nam hier de kerkdienst waar.

Van nov. 1739 tot mei 1740 was Jan Oedses schoolmeester en ontving hij 20 gulden voor een half jaar winterschoolhouden. Evenzo in de winter 1740/41 en in de winters tussen 1742 en 1745. In de winter 1741/42 was Jacob Hendriks verantwoordelijk voor de school.

In de winters tussen 1745 en 1747 en tussen 1748 en 1750 was hier Hans Sijtzes Blom als schoolmeester. Hij trouwde op 16 aug. 1650 met Antie Hanses uit Noorder-Drachten en vertrok in datzelfde jaar naar Boornbergum. In de winter van 1747/48 was Atte Meijnderts Kooystra hier geweest als schoolmeester; in 1749 vertrok hij naar Vrouwenparochie. Van 1750-1752 vinden we hier Johannes Ruyrds, zoon van de meester van Oudega; ook te Nijega heeft hij enige winters de school bediend. Van 1752-1762 wordt de *f* 18 of *f* 20 voor een half jaar schooldienst geregeld uitbetaald aan Foocke Gerbens. Hij deed ook aan "masterjen" en woonde later te Drachten. In

1780 adverteerde hij in de *Leeuwarder Courant*, dat hij:

"maakt en verkoopt voor 1 gl. 4 st. het half mingel voor ieder Perzoon, een middel tegen de Roode Loop, daar in voorige tijden verscheide Proeven van zijn genomen, onder Gods Zegen van eene gewenschte uitwerking. Brieven en Vlessen franco met het Geldt. Edog de Armen met bewijs hunner Armoede zal het Pro Deo overgezonden worden, mits de Vragt betalende."

Van 1762 tot 1764 was Gerrit Douwes hier de schoolmeester; van 1764 tot 1767 Gerlof Gerrijts. Van 1767 tot 1769 stond Jan Lefferts hier als schoolmeester; later blijkbaar in Oost-Stellingwerf en in 1777 was hij schoolmeester in Niehove (Gr.).^a Voor een half jaar schooldienst in de winter van 1769/70 ontving Theunis Geerts 18 gulden. Van 1770 tot 1775 was Hijlke Allardus Veenstra schoolmeester te Opeinde. Op 21 jan. 1776 werd attestatie gelicht te Oudega om met Antie Wopke van Garijp te trouwen.

Van 1775 tot 1794, met kleine onderbrekingen, vinden we hier Teije Oenses als schoolmeester; zijn vrouw was Sijtske Johannes van Rottevalle. Wat die onderbrekingen betreft: in de winter van 1776/77 was Jan Jansen schoolmeester en voor de jaren 1782/83 en 1785/86 werd Oense Teijes genoemd als schoolmeester; blijkbaar een zoon van Teije Oenses.

Van 1794 tot 1796 ontving schoolmeester Jelle Jans 20 gulden voor een halfjaar schooldienst. In de winter van 1796/97 was Dirk Andries schoolmeester en van 1797 tot 1799 ontving Jan Hendrik Beernts 15 gulden per halfjaar schooldienst. Van 1799 tot 1806 was hier IJsaak Jacobs, die zich later IJsaak Jacobs Douma noemde. Op 19 mei 1805 trouwde hij met Sietske Jans Deelstra van Oudega. Tot mei 1806 bedroeg het salaris *f* 15 per jaar.

In 1806 kwam Reinder Tijssens Jacobi, 4e rang, uit Nijega, die echter in 1808 weer in het boerenbedrijf ging, daar de school geen bestaan opleverde, wegens een te gering aantal leerlingen. Van 1808 tot 1817 ontving Wieger Siebes Schoolstra elke winter *f* 20 voor schoolhouden.

In de winter van 1817/18 nam Broer Reinders Kielstra de school waar. In 1818 werd er voor Opeinde en Nijega tezamen een nieuwe school gebouwd met mr. B.A. Kielstra als hoofd; op 15 sept. 1819 kreeg hij zijn definitieve aanstelling. Sedertdien werd er het gehele jaar door onderwijs gegeven. Opeinde droeg tot het traktement jaarlijks *f* 40 bij en Nijega *f* 60. Sedert 1822 gaf Opeinde ook *f* 60. In een advertentie in de *Leeuwarder Courant* van 20 mei 1842 werd Kielstra genoemd: "Onderwijzer der Jeugd" te Opeinde en ondernemer van het, zonder consessie, varende schip van Opeinde op Leeuwarden v.v. Op 1 nov. 1833 had hij de "geregte" helft van het schip, varende van Oudega etc. naar Leeuwarden en terug, verkocht. Op 14 juni 1843 overleed zijn vrouw Bintje Harmens Rinsma, oud 48 jaar; zij was gedurende 22 jaar zijn echtgenote geweest en liet 6 kinderen achter. Kielstra diende hier het onderwijs tot 1845, toen hij benoemd werd tot keurmeester van de botervaten in Zevenwouden.

In het voorjaar van 1846 werd Bouwe Sjoerds Teijema, 2e ranger en schoolmeester in het armhuis te Bergumerheide, alhier benoemd. Het inkomen was toen *f* 254, plus de schoolgelden, die minstens evenveel bedroegen, en een vrije woning. In 1861 werd er een nieuwe school

^a Trouwboek Donkerbroek.

gebouwd. Hij heeft hier tot ca. 1887 gestaan, toen hij werd opgevolgd door K. Gorter, onderwijzer te Dronrijp. Hij was geboren te Makkinga en werd in 1918 directeur van de Rijks Normalschool te Drachten.

In 1918 kwam J. Groenewold van de Wilgen; hij ging op 1 mei 1943 met pensioen en werd toen opgevolgd door G. Sinnema van Harkema-Opeinde. Hij is in de jaren '40 vertrokken en opgevolgd door U. Donia. Omstreeks 1 april 1955 werd A. de Hoop, onderwijzer te Lemmer, benoemd als hoofd van deze school.

Bijzonder onderwijs

Voor Nijega en Opeinde werd op 1 febr. 1904 een bijzondere (christelijk nationale) school geopend. Als hoofd werd aangesteld: Hendrik Stikma, afkomstig van Kooten. In 1911 vertrok hij naar Bedum, waar hij op 15 juni 1936 op 58-jarige leeftijd is overleden. Van 1911 tot 1922 was B. Folkertsma hoofd van deze school. Hij werd toen opgevolgd door N.H. Hemmes uit Reitsum, die op 1 dec. 1946 met pensioen ging. Zijn opvolger D.H.R. de Vries, onderwijzer aan deze school, werd benoemd op 1 maart 1946 en trad op 1 dec. van dat jaar in functie als hoofd. Hij overleed op 19 okt. 1955, oud 48 jaar. Hij werd in 1956 opgevolgd door J.H. Miedema, onderwijzer te Drachten.

De Tike

In De Tike onder Nijega werd in juli 1929 nog een bijzondere school opgericht, die op 18 febr. 1930 werd geopend. In okt. 1929 was J. Stienstra uit Kornhorn benoemd als hoofd. Hij vertrok in 1932 naar Nijverdal werd op 8 aug. 1949 gereformeerd predikant te Rottevalle. Sedert 1932 was P. de Jong uit Marum hoofd van deze school. Van hem verscheen in 1946 *Aldvaers erf, wy weitsje oer dij*. Op 30 juni 1952 werd De Tike tot een zelfstandig dorp verklaard. In 1953 was De Jong nog steeds hoofd van deze school.

8. Drachtster-Compagnie

Hier werd in 1834 een openbare lagere school gesticht en in aug. 1834 werd Feike P. Kuipers (3e rang) van Zuider-Drachten aangesteld als hoofd. Het inkomen bedroeg f 250 (waarvan rijk en gemeente ieder de helft betaalden) plus de schoolpenningen ('s zomers 5 ct. per week en 's winters 30 ct. per kwartaal; ca. f 125) en een vrije woning. Hij stierf in de zomer van 1842.

In 1843 kwam Theunis Ankringa (2e rang) uit Oud-Leusden. Hij overleed hier "na lang sukkelen" op 4 nov. 1845, bijna 33 jaar oud. Zijn opvolger was in 1846 Jan Louws Ferwerda (2e rang) uit Witveen. Hij is hier op 19 okt. 1854 op 37-jarige leeftijd overleden; zijn weduwe was Antje M. Eskens. In 1855 kwam Libbe Bokkes Bosma (2e rang) uit Oudwoude. Hij was geboren op 22 maart 1828 en behaalde in 1869 de landbouwakte. In 1869 werd de school vergroot en werd een nieuwe woning gebouwd. Hij ging in 1894 met pensioen. Zijn opvolger werd toen U. Udem, die in 1895 werd overgeplaatst naar de bovenbuurtschool te Drachten.

Op 1 febr. 1896 werd hij opgevolgd door K.F. Schuurman, onderwijzer aan deze school. In 1898 kwam er een nieuwe school. In 1935 ging hij met pensioen. Sedert 1 april 1935 was George

Comello, van Houtigehage, hoofd van deze school. Op 1 nov. 1937 kreeg hij eervol ontslag; hij overleed op 17 mei 1940 te Heerenveen, op 63-jarige leeftijd. Zijn opvolger kwam in 1937 uit Terband: K. Buringa. Hij werd in maart 1947 hoofd van een school te Den Haag. Hij werd toen opgevolgd door A. Huizing, onderwijzer te Drachten. In 1955 was hij nog steeds hoofd van deze school.

Bijzonder onderwijs

De bijzondere (christelijk nationale) school van Drachtster Compagnie dateert van 1911. Op 1 mei van dat jaar werd I. van der Weij aangesteld als hoofd van deze school. Hij was sedert 1 mei 1906 onderwijzer te Donkerbroek geweest. In 1922 vertrok hij naar Buitenpost. Van 1922 tot 1929 was R. Ubels hier als hoofd. In 1929 werd hij opgevolgd door S. Rensema, onderwijzer te Wommels. Op 1 nov. 1946 werd hem ontslag aangezegd, maar dit ontslag ging, na beroep voor de Commissie van Beroep niet door. Per febr. 1947 kon Rinsema zijn functie ter plaatse weer beginnen. Hij overleed op 31 juli 1955, oud 59 jaar. In datzelfde jaar kwam zijn opvolger: J. Tijseling uit Zevenhuizen (L.).

9. Houtigehage

De school in Houtigehage werd geopend op 1 sept. 1896 met als eerste hoofd H. Bruinsma. Deze vertrok in 1900 naar Bovenknijpe. Hij werd op 1 aug. 1900 opgevolgd door J.H. van der Zee, onderwijzer te Noorder-Drachten. Hij was geboren in aug. 1865 en was sedert april 1884 onderwijzer. Hij bleef tot 1921 hoofd van deze school en is in juni 1947 overleden. Van 1921 tot 1926 was B. Dalstra hier als hoofd. Toen kwam W. Wijker, die in dec. 1930 is vertrokken naar Nederlands-Indië. Op 1 maart 1931 kwam G. Comello, eerder onderwijzer te Tjalleberd en te Heerenveen. In 1935 werd hij overgeplaatst naar Drachtster-Compagnie en werd hij opgevolgd door H.B. Eekhuis, wachtgelder te Ermelo. Eind 1951 ging hij met pensioen en op 1 jan. 1952 trad zijn opvolger in functie: W. van der Sluis, onderwijzer te Drachtster-Compagnie. Hij vertrok begin 1956 naar Nes (Am.).

10. De Veenhoop (onder Boornbergum)

Hier werd op 1 nov. 1921 een school geopend met als hoofd R. Dijkstra, die in 1927 naar Herbaijum vertrok. In datzelfde jaar werd hij opgevolgd door Dirk Ebbels Linstra, geboren op 7 febr. 1898. In 1932 is hij vertrokken naar Volenhove. Zijn opvolger kwam in hetzelfde jaar: B.C. Elskamp, onderwijzer te Bloemendaal. In 1935 ging hij naar Hindeloopen. De school werd van 1 sept. tot 15 nov. 1935 tijdelijk waargenomen door J. Eizinga. Op 15 nov. 1935 kwam IJ. Kalsbeek uit Burgwerd; hij vertrok in 1944 naar Wartena. In 1945 kwam J. Brandsma, onderwijzer te Kollum en in de zomer van 1953 vertrok hij naar Oranjewoud. In 1954 werd G. Hof, onderwijzer te Leeuwarden, aangesteld als hoofd van deze school.